

Türkiye İçin İyi Yönetişim ve Toplumsal Refah İlişkisi Üzerine Bir İnceleme*

Bayram COŞKUN**

Bora SÜSLÜ***

Çiğdem PANK****

Alınış Tarihi: 22 Ekim 2018

Kabul Tarihi: 26 Aralık 2018

Öz: 20. yüzyılın son çeyreği devlette değişimin yaşandığı, kamu yönetimini daha etkin ve verimli hale getirebilmek amacıyla kamu yönetimi reformlarının gerçekleştiği bir dönemdir. Aynı dönemde yönetim alanında yeni bir yaklaşım olarak ilk defa Dünya Bankası tarafından kullanılan iyi yönetim/yönetişim kavramı ortaya çıkmıştır. Bir ülkenin sahip olduğu iyi yönetim/yönetişim kalitesi, devletin ve kamu kurumlarının yönetilmesini pozitif yönde etkilediği gibi, ekonomik alanı da olumlu etkilemektedir. Bu çalışmada Dünya Bankası tarafından geliştirilen "Yönetişim göstergeleri" ile toplumsal refah arasındaki ilişki, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)'nin İnsani Gelişim Endeksi ile Sosyal Gelişim Endeksi esas alınarak Türkiye ve diğer 5 gelişmekte olan ülke (Çin, Hindistan, Meksika, Brezilya, Yunanistan ve Rusya) açısından incelenecek ve analiz edilecektir. Analizlerde bir taraftan Yeni Kurumsal İktisat yaklaşımı diğer taraftan da kamu yönetimi teorisinden yararlanılacaktır. Çalışma sonucunda genel anlamda Yönetişim ilkelerini oluşturmak ve sürdürmek hem ekonomik hem de kalkınma anlamında toplumsal refahı artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İyi Yönetişim, Yönetişim Göstergeleri, Refah, Kurumsal İktisat

A Study on Good Governance and Social Welfare for Turkey Relations

Abstract: The last quarter of the 20th century is a time when public administration reforms have been implemented to make public administration more efficient and productive. In the same period, the concept of good governance / governance, which was used for the first time by the World Bank as a new approach in the field of management, emerged. The good governance / governance quality that an individual country possesses affects the management of the state and public institutions positively as well as positively affects the economic sphere. In this study, developed by the World Bank "governance indicators" with the relationship between social welfare, the United Nations Development Program (UNDP) 's based on the Social Development Index and Human Development Index Turkey and the other five developing countries (China, India, Mexico, Brazil, Greece and Russia) will be analyzed and analyzed. On the one hand, the New Institutional Economics approach will be exploited from public administration theory on the other hand. The result of the study is that in general the creation and maintenance of Governance principles has increased social welfare both in economic and development terms.

Keywords: Good Governance, Governance Indicator, Welfare, Institutional Economics

** Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü

*** Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü

**** Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü

Atatürk
Üniversitesi

219
İktisadi ve İdari
Bilimler Dergisi,
Ocak 2019
Cilt: 33
Sayı: 1

I.Giriş

Toplumsal refah konusu 20. yüzyılda devletlerin ve toplumların sürekli gündeminde olmuş ve hem politik alanda hem de bilimsel literatürde çok tartışılmıştır. Bu tartışmalar 21. yüzyılda da devam etmektedir. Toplumsal refaha ilişkin tartışmaların odağında, toplumsal refahın ne olduğu, refaha nasıl ulaşılabileceği, refahın nasıl tanımlanacağı, nasıl ölçüleceği gibi hususlar yer almaktadır. Devlet ve bu devletin etkin ve verimli işlemesi ile toplumsal refah arasında da doğrudan bir ilişki vardır.

Refahın geliştirilmesi sadece önemli bir sosyal-ekonomik amaç değil, aynı zamanda sosyal ilerlemeyi yönlendirebilecek bireysel ve kolektif bir kaynaktır. Daha sağlıklı, daha varlıklı, daha mutlu ve daha eğitilmiş insanlar, toplumun sosyal dokusunu dönüştürebilir ve bu da daha yüksek düzeylerde refahın artmasına yol açabilir. Dolayısıyla günümüzün temel ekonomik politikası ekonomik kalkınma ve toplumsal refah (Lipset, 1959:69). Bu açıdan ekonomik kalkınmanın ve refahın sağlanmasında birçok faktörün -politika, kültür, coğrafya, yasal kökenler- payı olsa da, refahın oluşturulmasında kurumların önemi gün geçtikçe artmaktadır (Economides ve Egger, 2009: 278). Kurumlar, toplumu yönlendiren yegane yapılar olup, aynı zamanda süreç içerisinde toplumun sosyal ve ekonomik gelişimini açıklama açısından önemli unsurlardır (Genç ve Ekiz, 2017: 163).

Yeni Kurumsal İktisat ise, bir kurumlar ve organizasyonlar analizidir. Bu yaklaşımda ekonomik performansın analizinde kurumsal yapı ilk defa iktisadi araştırmaların merkezine taşınmıştır. Yeni Kurumsal İktisat pek çok alanda, yeni perspektifler getirilebilmiş ve böylelikle, oyun teorisinden, sosyolojiye kadar geniş bir yelpazede önemli açılımlar sağlanabilmiştir. Bu anlamda politik, iktisadi, sosyal ve hukuki kurumlar ve organizasyonlar araştırmasıyla Yeni Kurumsal İktisat, sadece iktisadi ilişkilerin değil, aynı zamanda hukuk, siyaset, antropoloji ve sosyoloji gibi alanların da analizi için önemli bir teorik arka plan sağlamayı başarmıştır (Çetin, 2012: 44). Günümüzde refah kavramı Yeni Kurumsal İktisadın temel yapı taşı oluşturmakta ve refah kavramı ile iyi yönetim arasında bir ilişki kurulmaktadır.

İyi yönetim/yönetişim kavramı ilk defa Dünya Bankası tarafından 1989 yılında bir raporunda kullanılmış ve bu kullanımda bir ülkenin kaynaklarının etkin bir şekilde kullanımı için hesap verebilirlik, saydamlık, sivil toplumun kamu politikalarına etkin katılımı hukuk devleti, bağımsız yargı sistemi gibi iyi yönetim ilkelerinden bahsedilmiştir (Coşkun, 2013: 68). Bu anlamda bir ülkenin sahip olduğu iyi yönetim/yönetişim kalitesi/düzeyi, devletin ve kamu kurumlarının yönetilmesini pozitif yönde etkilediği gibi, ekonomik alanı da olumlu etkilemektedir. Dolayısıyla toplumsal refah ile iyi yönetim arasında bir ilişkiden söz edilebilmektedir. Yeni Kurumsal İktisat yaklaşımı da, toplumun sahip olduğu kurumlar ile iktisadi yapı ve işleyiş arasında bir ilişkiyi kabul etmekte ve bu kapsamda bilgi üretmektedir.

Yönetişim kalitesi bugün, ülkelerin iyi yönetilip yönetilmediğini anlamak için üzerinde durulan bir konudur. Yerleşik bir demokrasiye sahip olmak ve iyi yönetim, bir ülkenin itibarı ve uluslararası sahnede saygınlığı için önemli bir kriter haline gelmiştir. Bu gelişmelerle birlikte kimi ülkeler ve uluslararası kurumlar; hangi ülkelerin iyi yönetildiği, hangi ülkelerin yönetiminde geride olduğu ve bunların belirlenmesinde gerekli olan iyi yönetim göstergelerinin neler olduğu ve karşılaştırma yapmanın mümkün olup olmaması gibi sorulara cevap aramakta ve bu sorularla yönetişimin ölçülebilirliği tartışmasına zemin hazırlamaktadır (Canıkap ve Ünlükapan: 2015, 82).

Bu çalışmada Dünya Bankası tarafından geliştirilen “Yönetişim göstergeleri” ile toplumsal refah arasındaki ilişki, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)’nin İnsani Gelişme Endeksi ile Sosyal Gelişme Endeksi esas alınarak Türkiye ve diğer 5 gelişmekte olan ülke (Çin, Hindistan, Meksika, Brezilya, Yunanistan ve Rusya) açısından incelenecek ve analiz edilmektedir. Ayrıca bazı alanlar için kontrol olarak bir gelişmiş ülke (Almanya) verileri de analize dahil edilecektir. Çalışmanın hipotezi, Ülkelerin kurumlarının kalitesi ve ekonomi politikalarının toplumsal sonuçları birbirini etkilemektedir. Ülkelerin idari, hukuksal ve ekonomik kurumlarını iyileştirmeden uyguladıkları ekonomi politikalarının etkili sonuçlar vermesi yani toplumsal refahı artırması zordu biçimindedir. Çalışmadaki analizler 2002-2016 yılları arasında kapsayacak ve analizde Dünya Bankası verileri kullanılacaktır. Analizlerde bir taraftan Yeni Kurumsal İktisat yaklaşımı diğer taraftan da kamu yönetimi teorisinden yararlanılacaktır.

II. Yeni Kurumsal İktisat

İstikrarlı büyümenin temeli iyi işleyen bürokrasiye, refah devletin kurumlarının çalışmasına ve güçlü kamu dengesine dayanır. Bilhassa 1980 sonrası Washington uzlaşısı ya da iktisat teorisindeki karşılığı Yeni Klasik Okul ile beraber devletin ekonomideki ağırlığı azalmış, hakem olarak düzenleyici kurum vasfına dönüşmüştür. Bu bağlamda kurumların dizaynı ekonomik büyüme için temel unsur haline gelmiştir. Dolayısıyla günümüzde bir ülkenin politikalarının toplumların refahını ne yönde etkilediği kurumların yapısıyla ilişkilidir.

Kurumsal yapı, insanlar arasındaki etkileşimi şekillendiren, yine insanlarca oluşturulmuş kurallar ve kısıtlamalardır (North, 2010). Kurumlar, bireysel tercihlerden ortaya çıkan belirsizlikleri azaltarak toplumsal faydayı artırmayı amaçlayan düşünce ve davranış alışkanlıkları olarak da ele alınmaktadır. Bu anlamda kurumlar belirsizliklerin ve eksik bilginin hâkim olduğu piyasada, bireylerin başka iktisadi aktörlerin ne yapacakları ya da nasıl karar verecekleri yönünde beklentilerini oluşturmalarına yardımcı olan kısıtlamalardır (Biber, 2010). Bir başka deyişle kurumların toplumsal ilişkilerde oynadığı en önemli rol, bireyler arasındaki ilişkinin istikrarlı bir yapı

kazanmasını sağlamak ve böylece belirsizliği azaltmaktır. Uphoff (1986) ise kurumları zaman içinde süregelen karmaşık davranış kalıpları olarak tanımlamaktadır. Kurumlar, bazı unsurları meşrulaştıran belirli yollar ile bilgi veren ve bilgiyi kanalize ederek seçenekleri oluşturan ve bu açıdan rasyonel karar alınmasına yol açarak ekonomik hayatı şekillendiren her türlü temel ve destek yapılarıdır.

Bu açıdan kurumlar hem resmi hem de resmi olmayan uygulamalar, kurallardır. Resmi kurallar ve uygulamalar her türlü özel ve kamu kanunlarını içerir. Resmi olmayan kurallar ise gelenekler ve normlardır. Bu açıdan kurumlar ne somut nede görülebilir unsurlardır. Ancak kurumlar organizasyonların hükümetlerin ve uluslararası kuruluşların çalışmalarını şekillendiren düzenlemelerdir.

Ekonomide kurumların önemine değinen ilk iktisatçı Veblen olup, ekonomik işlemlerin kurumların desteği olmadan işlemeyeceğini ortaya koymuştur. Kurumlar özel haklara imkan sağlayarak piyasa mekanizmasının sağlıklı çalışması için koşulları belirlemektedir.

Yeni Kurumsal İktisat ise, bilhassa Neo-Klasik İktisadın temel varsayımlarına karşı analizlerini geliştirmişlerdir. Yeni Kurumsal İktisat neo-klasik iktisadın bilgiye erişimin maliyetsiz olması varsayımına karşı çıkmışlardır. Yeni Kurumsal İktisadın temel bakış açısı bilginin risk ve belirsizlik içerdiği dolayısıyla piyasaların risk ve belirsizlik içerisinde kendi faydalarını maksimize edecek kararları nasıl alacakları yönündedir (Francesco, 2011).

Yeni Kurumsal İktisatçılara göre, iyi yönetilmiş (iyi yönetim) organizasyonlar, kurumsal düzenlemeler ve mülkiyet hakları hem belirsizliği hem de riski minimize ederek piyasa mekanizmasının çalışmasına dolayısıyla toplumsal faydanın maksime edilmesini sağlar.

Yeni Kurumsal İktisada göre, hükümet ve piyasalar bir ikame değil tamamlayıcılık ilişkisi içerisindedir. Hükümetlerin piyasaların etkin işleyişi için zorunlu olan kurumsal altyapıyı yaratmasının gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Bu kurumsal altyapı, etkin yasaları ve bunların uygulanmasını sağlayacak yasal kurumların varlığını gerekli kılmaktadır. Piyasaların etkin işleyebilmesi için mülkiyet hakları açıkça tanımlanmalı, etkin rekabet için anti-tröst yasalar mevcut olmalı ve piyasalara güven duyulması için de sözleşmelerin yürütülmesi güvence altına alınmalıdır (İnci, 2015).

Bu açıdan Yeni Kurumsal İktisat, kurumların kalkınmadaki önemine ve piyasadaki etkinliğin kurumlar aracılığıyla sağlanacağına vurgu yapar. Dünya Bankası, Yeni kurumsal İktisattan almış olduğu destekle siyasete ilişkin olguları yönetişimin teknik konularına indirgemekte, toplumsal kurumları ise “toplumsal fayda” başlığı altında incelemektedir.

Yeni Kurumsal İktisat iki temel konu ile ilgilenir; firma seviyesinde mülkiyet hakları ve sözleşmeler ile daha geniş anlamda kurumsal çerçeve ve devletin rolü. Bu bağlamda üzerinde durulması gereken temel konu ülkelerin

arasındaki ekonomik performansların farklılığının nedenleridir (Menard ve Shirley, 2014).

Williamson (1996)'e göre ise bu sorunun analizinin iki unsura dayandırılması gerekmektedir. Bunlar:

1- Oyunun kurallarını ihtiva eden politika ki bunlar; sözleşmeler, işlem maliyetleri ve mülkiyet haklarıdır.

2- Oyunun kedisini oluşturan firma ile bürokrasinin ilişkilerini ortaya koyan yönetim kurumları olup kaynak dağılımını ve istihdam sürecini etkiler.

İşlem maliyetleri piyasaların organizasyonu için katlanılan maliyetler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar, bilgi maliyeti, pazarlık maliyeti ve kuralların gözetim maliyeti olmak üzere 3 gruba ayrılır. North (1990) işlem maliyetinin ortaya çıkmasının temel nedenini siyasal unsurların-bilhassa demokratik olmayan süreçlerde- etkinliğinin, şeffaflık ve sorumluluk mekanizmalarının azalması olarak görmektedir.

Mülkiyet hakları, ürün geliştirme sürecinde ortaya çıkarılan yeniliğin korunması ve böylece belirli bir süre rekabetçi olmayan bir mal yaratarak maliyete katlanılmasını sağlar. Bu durum piyasa koşulları altında daha rekabetçi bir durum yaratarak toplumsal refahın artması sağlar (Gökovalı, 2016).

Kurumların dolayısıyla yönetim kavramının kamu politikalarındaki rolünün daha çok vurgulanır hale gelmesi, özellikle 1980'lerden sonra Yeni Kurumsal İktisat yazınının güç kazanması ile de paralellik göstermektedir (Bal vd. 2015: 182). Yeni Kurumsal İktisatta "oyunun kuralları" olarak tanımlanan kurumlar, insanlar tarafından tasarlanan politik, ekonomik ve sosyal etkileşim üzerine konan enformel (gelenek, davranış biçimleri vb) ve formel (anayasa, yasalar, vb.) kısıtlardan oluşur. (North, 2010)

Dolayısıyla kurumsal açıdan ekonomik sistemlerin başarısı organizasyonların nasıl yönetildiği (iyi yönetilip yönetilmediği) ile yakından ilgilidir. Günümüzde iyi yönetimi gerçekleştirmek amacıyla yeni yaklaşımların ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu kapsamda 1990 yılların başından bu yana iyi yönetim/yönetişim artık yaygınlık kazanmış ve genel kabul görmektedir. Kurumlar açısından iyi yönetim kurumlarının kalitesi ve gelişmesi için gerekli oyun kurallarını ihtiva eder. Ülkeler piyasa ekonomisine geçseler bile, kurallar iyi belirlenmedikçe veya bu kuralları taraf tutmadan toplumsal faydayı gözeterek uygulayacak kurumları olmazsa ya da oyunun kuralları devamlı değiştikçe toplumsal refahın artması çok zordur (Coase,1992). Bu açıdan iyi yönetim fiyat sisteminin sağlıklı çalışması ve fiyat sisteminden kaynaklanan maliyetlerin azaltılması dolayısıyla servetin etkin dağıtılması için hukukun üstünlüğü, ekonomik sistemde yozlaşmanın olmaması, siyasal sistemde istikrar gibi konuları barındırır (Fukuyama 2012).

III. Toplumsal Refah ve Yönetişim İlişkisi

Sosyal refah toplumsal faydayı esas alır ve kamu politikalarının sonucunda bir bireyin faydasını azaltmadan diğer bireyin faydası

arttırılabildiğinde ulaşılan sonuçtur (Sönmez, 1987). Midgley (1995)'e göre ise sosyal refah, yönetim ile birebir ilişkilidir. Ortaya çıkan sosyal problemlerin iyi yönetim ile karşılandığı devlet yapısını ifade eder. Bir başka deyişle toplumun yarattığı artık değer, siyasal otorite tarafından optimal dağıtılma sürecidir. Toplumsal refah, en basit şekli ile toplumun ulusal gelirden aldığı payın ve ulusal gelirinin yüksek olması durumunda sağlık, eğitim, iş olanakları, sosyal güvence, sosyal katılım gibi hizmetlerin nicelik ve nitelik olarak yeterli olma halidir (Özmete ve Bayoğlu, 2008).

Toplumsal refahın oluşması ve sürdürülmesi olgusu iki ana unsura bağlıdır: Politik ve ekonomik sistem. Politik sistem kişisel hak ve özgürlüklerin korunması, demokrasi, vasıflı iş yaratma kapasitesini gösterir. Ekonomik sistem ise eğitim -iyi bir eğitim sistemi hem uzun vadede ülke ekonomisinin daha verimli çıktılar üretmesine neden olacak hem de üretim sürecinin ve çıktılarının daha az toplumsal maliyet ile ortaya çıkmasına neden olacaktır- sağlık sisteminde kalite ve ulaşılabilirliği, toplumun sosyal sigorta sistemine erişilebilirliğini göstermektedir (Stahel, 2006).

Buna göre sosyal refah üç durumun tatmin edilmesine bağlıdır. Bunlar ihtiyaçların karşılanması, sosyal problemlerin yönetimi ve fırsatların geliştirilmesidir.

Yönetişim ise, bir ülkenin kalkınmasına yönelik her türlü ekonomik ve sosyal kaynakların iktidarın yönetiminde uygulanma biçimini ifade eder. Yönetişim aynı zamanda kuralları, hükümetlerin yürürlükteki uygulamalarını ve hükümetlerin organizasyonlarını içerir (Kaufmann v.d.,2010). Literatürde yönetim ile toplumsal refah arasında ki ilişkiyi inceleyen önemli çalışmalar mevcuttur. Gerring v.d (2005), Persson ve Tabellini (2006), yönetim ile ekonomik büyüme arasında pozitif ilişki bulmuşlardır. Mulligan ve Sala-i Martin (2004) ise, demokrasi ve otokrasi ile yönetimi bir araya getirerek, demokratik yönetimin ile yaşam standardının artması ve daha adil dağılım arasında ilişki olduğunu göstermişlerdir. Han v.d. (2014), iyi yönetimin hem sermaye birikimin artırdığını hem de ülkeyi zenginleştirdiğini bulmuşlardır.

İyi yönetim; demokrasi, yönetim ve kalkınma arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu varsaymakta ve verimsiz harcamalarının azaltılmasını, eğitim, sağlık ve sosyal güvenliğe yatırım yapılmasını öngörmektedir. Aynı zamanda iyi yönetim özel sektörün düzenleyici reform ile desteklenmesi; özel bankacılığı güçlendirmek; vergi sisteminin yeniden düzenlenmesi; hükümet ve kurumsal ilişkilerde daha fazla şeffaflık ve hesap verebilirliği gerektirir (Kersbergen ve Waarden, 2004: 145).

Dünya Bankası yönetim endeksini 6 temel kategoriye ayırarak inceler. Tablo 1'de bu doğrultuda yönetim kurumları ve bunların ulusal çıktılarla olan ilişkisi verilmektedir.

Tablo 1. *Yönetişim Kurumları ve Çıktılar*

Yönetişim Kurumları	Ulusal Çıktılar
Mülkiyet Hakları, Hukukun Üstünlüğü, Hükümetin Etkinliği, İfade özgürlüğü ve Hesap verilebilirlik	Toplumsal refah
Devlet ve özel Sektör Bilgi paylaşımı	Üretim ve Hizmet kalitesi
Kurumsal tamamlayıcılık	Sınıfsal ilişkiler

Kaynak: Kraay, A., Kaufmann, D., & Mastruzzi, M. (2010). The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Dünya Bankasına göre yönetim 6 temel göstergesi vardır. Bunlar (Kaufman vd., 2010; Canıkap ve Ünlükapan: 2015) şu şekilde belirtilmiştir:

1. *İfade Özgürlüğü ve Hesap Verilebilirlik*: Bir ülkenin vatandaşlarının hükümetlerini seçme, yönetime katılma, ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve basın özgürlüğü derecesini ifade eder.

2. *Politik İstikrar, Suç ve Şiddetin Yokluğu*: Hükümetin etkisizleştirilmesi ya da siyasi amaçlı şiddet ve terörizm de dahil olmak üzere anayasaya aykırı veya şiddet içeren yollarla devrilmesi olasılığı ve hükümetin etkili politikalar üretme ve uygulamanın kapasitesi.

3. *Hükümetin Etkinliği*: Hükümet etkinliği endeksi, Bürokrasinin, kamu hizmetlerinin kalitesi, bu hizmetlerin politik baskıdan bağımsız olup olmadığını ve hükümet politikalarının taahhütlerinin güvenilirliğini kapsamaktadır.

4. *Regülasyon Kalitesi*: Hükümetin özel sektörün gelişimine izin veren ve teşvik eden sağlam politikalar ve düzenlemeler hazırlama ve uygulama kabiliyetini ifade eder.

5. *Hukukun Üstünlüğü*: Karar alıcıların ve toplumun kurallara ve özellikle sözleşmelere uyması, mülkiyet haklarının kalitesi, toplumun suç ve şiddet olasılığına karşı polis ve mahkemelere duyduğu güveni kapsar.

6. *Yolsuzluğun Önlenmesi*: kamu gücünün, hem küçük, hem de büyük yolsuzluk biçimleri dahil olmak üzere, özel yarar için kullanılmasının ve elitler ve özel çıkar grupları tarafından devletin “ele geçirilmesi” gibi algıların engellenmesi.

Yönetişim göstergelerinin ilk ikisi hükümetlerin iş başına gelme, ayrılma ve hükümet üzerinde demokratik kontrol mekanizmalarının varlığı ile ilgili iken, üçüncü ve dördüncü göstergeler hükümetin kamu politikalarını etkin bir biçimde oluşturması ve bunların güvenilirliği, beşinci ve altıncı göstergeler ise, ekonomik ve sosyal alanı yöneten kurumlar ile vatandaşların kullara uyması ile ilişkilidir. Yönetişim göstergelerinin yukarıda belirtilen ve gözlemlenebilir biçimde ifade edilmesi uluslararası alanda yönetim kalitesi farklılıklarının karşılaştırılmasına olanak sağlamaktadır (Huther & Shah, 2000).

IV. Ekonomik Performans Ölçülerinin Sürdürülebilir Ekonomi Üzerine Etkisi

Toplumsal refah çok boyutluluk içerir. Refahın çok boyutlu olarak ölçülmesi için son yıllarda çalışmalar yapılmaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) Kalkınma Programı'nın geliştirdiği İnsani Gelişme Paradigması ve İnsani Gelişme Raporlarında yayınlanan endeksler bu yaklaşımın doğrultusunda hazırlanmıştır.

Bir ekonominin sürdürülebilir olması için toplumsal refahı maksimize etmesi gerekmektedir. Toplumsal refahın ise 3 önemli unsuru vardır. Bunlar ekonomik performans, çevre ve toplumsal unsurlar. Ekonomik performans, daha rekabetçi bir ekonomik yapının ortaya çıkıp toplumsal zenginliğin artırması olarak ifade edilebilir.

Toplumsal refahın çevre boyutu ise, ekonomik değişkenlerde iyileşme görüldükçe çevresel değişkenlerin kötüye gitmemesi ve tükenbilir kaynakların kullanımının azaltılmasıdır. Ekonomilerde temel unsur doğayı üretim sürecine mümkün olduğunca az çevresel zarar vererek dönüştürmektir. Bu ise bilimsel bilginin üretim sürecinde ne kadar kullanıldığı ile ilgilidir.

Toplumsal unsur ise iki kısımdan oluşmaktadır: Sosyal ve kültürel sistem. Sosyal sistem kişisel hak ve özgürlüklerin korunması, demokrasi, vasıflı iş yaratma kapasitesini gösterirken, kültürel sistem ise eğitim -iyi bir eğitim sistemi hem uzun vadede ülke ekonomisinin daha verimli çıktılar üretmesine neden olacak hem de üretim sürecinin ve çıktıların daha az toplumsal maliyet ile ortaya çıkmasına neden olacaktır- sağlık sisteminde kalite, ve sağlık hizmetlerine ulaşılabilirliği ve toplumun sosyal sigorta sistemine erişebilirliğini göstermektedir (Stahel, 2006).

Toplumsal unsurun en iyi göstergesi Birleşmiş Milletlerin İnsani Gelişme Endeksidir (Human Development Index-HDI). İnsani Gelişme Endeksi (İGE) insanın ne kadar özgür olduğu ile de ilgilidir. Yukarıda da belirtildiği gibi ekonomik performans toplumsal refah için gerekli ama yeter koşul değildir. Özgür insan minimum kısıt altında kendi faydasını maksimize edecek en iyi kararı verebilecek kapasiteye erişebilecek böylece toplumsal fayda da maksimize olacaktır. İnsani Gelişme Endeksi üç göstergeye dayanmaktadır: Birincisi uzun ve sağlıklı ömür, doğumda yaşam beklentisi. İkincisi bilgi, yetişkinlerin okuma yazma oranı ve genel okullaşma oranı. Üçüncüsü yaşam standardı, satın alma gücü paritesine göre reel gayri safi yurtiçi hasıla ile ölçülmektedir.

Bu üç temel unsuru sağlamanın dolayısıyla toplumsal refaha ulaşmanın en önemli unsuru iyi yönetim çerçevesinde kurumsal faktörleri oluşturarak bireysel özgürlük ve karar alma süreçleri geliştirilmesi böylece gelir dağılımından doğan siyasal karar alma problemlerin önüne geçilecek aynı zamanda sosyal çıktılarından daha eşit yararlanılabilecektir.

Sosyal Gelişme Endeksi (SGE/SPI), İnsani Gelişme Endeksi gibi hatta daha detaylı ve kapsamlı toplumsal refah analizidir. Sosyal gelişmenin temelinde toplumların ekonomik, siyasi ve sosyal yönlerden geliştikleri düşüncesi yatar.

Kalkınma ve gelişmişliğe bakışı açısından İGE/HDI ile benzeşmekle beraber SGE/SPI, daha detaylı ve kapsamlı bir yöntem kullanmaktadır (Sökmen, 2014: 2).

Sosyal Gelişme Endeksi, ülkeler ile ilgili olarak daha derin analizlerin yapılabilmesine imkân verecek şekilde boyut, bileşen ve değişken olarak üç katmanlı olarak tasarlanmıştır. Boyutlara ilişkin nihai görünümü oluşturan alt detaylarda da performans durumunun net olarak görülmesi için her boyut, boyutun farklı ancak birbiriyle ilişkili olan yönlerini yansıtan dört bileşene bölünmüştür (Coşkun vd., 2015: 126).

Sosyal Gelişme Endeksi hesaplanırken Temel İnsani İhtiyaçlar, Refahın Temelleri/Tesisi ve Fırsatlar adı altında üç alt endeksin ortalaması alınmaktadır. Temel İnsani İhtiyaçlar bir ülkede insanların varlıklarını sürdürebilmeleri için gerekli olan beslenme, barınma, suya erişim ve güvenlik gibi en temel ihtiyaçların ne kadar karşılandığını ölçmektedir. Refahın Temelleri/Tesisi ise bireylerin ve toplumların refahlarını arttırmalarını sağlayan temel eğitim, bilgiye ve iletişim kanallarına erişim, sağlıklı yaşam ve çevresel sürdürülebilirlik faktörlerini incelemektedir. Fırsatlar alt endeksi ise bireylerin kendi potansiyellerini tam olarak değerlendirmelerini sağlayan bireysel ve kolektif haklar, ayrımcılıkla mücadele ve yükseköğretime erişim faktörlerini değerlendirmektedir (Sökmen, 2014: 2-3).

V. Türkiye ve Diğer 6 Ülke İçin Yönetişim ve Refah İlişkisi

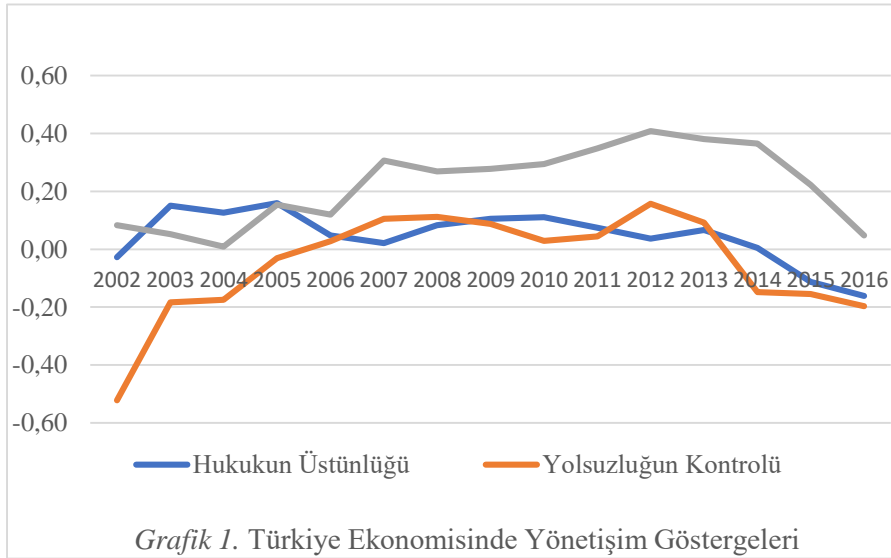
Bilgi toplumunda istatistiksel göstergeler, toplumu ve piyasaları anlamak ve yönlendirmek için uygulanacak politikaların belirlenmesinde önemli bir işleve sahiptir. Bu çalışmada da Dünya Bankasının yönetim endeksleri ile toplumsal refah arasındaki ilişkiyi yukarıda açıkladığımız yaklaşımlar ışığında ortaya koyabilmek için Türkiye ile diğer ülkeler için istatistiksel verilerden yararlanarak bir kıyaslama yapma yoluna gidilmiştir. Seçilen ülkeler, Dünya Bankasının gelişmekte olan ülkeler kategorisinde yer alan Çin, Hindistan, Meksika, Brezilya, Yunanistan ve Rusya'dır. Ayrıca ihtiyaç duyulan yerlerde gelişmiş ülkeler kategorisinden kontrol ülkesi olarak Almanya seçilmiştir.

Çalışmada analiz iki boyutta yapılacaktır. İlki ekonomik boyut. İkincisi ise kalkınma boyutu. Ekonomik analizde, ülkelerin kişi başına düşen Milli Gelir, İşsizlik Oranı, Doğrudan Yabancı Yatırım Oranı ve İmalat Sanayinde Yaratılan Katma Değer oranı yer alacaktır. Kalkınma boyutunda ise, İnsani Gelişme Endeksi ve Sağlık Harcaması verileri kullanılacaktır. Çalışmada kullanılan veriler Dünya Bankası veri dağıtım sitesi (<http://databank.worldbank.org>)'den alınmış olup 2002 ile 2016 yılları arasını kapsamaktadır.

A. Ekonomik Boyut

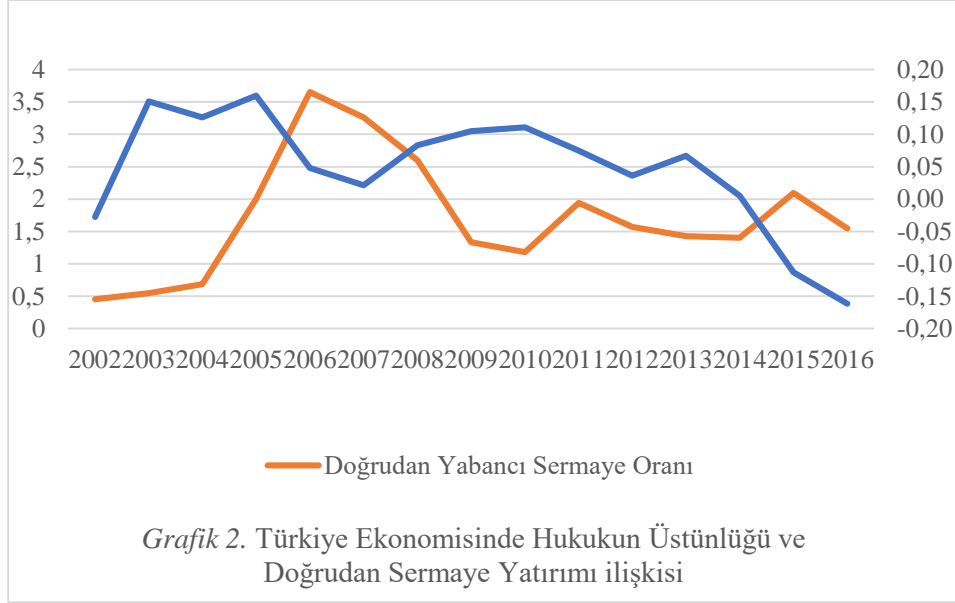
Grafik 1’de Türkiye için temel yönetim göstergeleri 2002-2016 yılları arasındaki gelişimi ele alınmıştır¹. Yolsuzluğun kontrolü ve hükümetin etkinliği göstergelerinde 2002 ile 2012 yılları arasında belirli bir gelişme varken, 2012 yılından sonra her iki göstergede bir gerileme göze çarpmaktadır. Bu göstergeler için daha önceki yıllarda yakalanan gelişme trendinin sürdürülemediği görülmektedir. Bu durumun bir dolaylı nedeni olarak küresel 2008 finansal krizin etkileri gösterilebilir.

Hukukun üstünlüğü göstergesinde ise, 2002 yılından sonra yükselmenin ortaya çıktığı, 2005-2007 yıllarında bir düşüş yaşandığı, ancak müteakip yıllarda tekrar bir yükselmenin gerçekleştiği görülmektedir. Hukukun üstünlüğünün 2010 yılından itibaren tekrar düşme eğilimine girdiği gözlenmektedir. Bu durum farklı şekillerde yorumlanabilir. Ancak özellikle 2010 yılından sonra AB adaylık sürecinin gevşemiş olması bir faktör olarak belirtilebilir. Diğer taraftan Türkiye’de 2002-2010 yılları arasında önemli bir reform sürecinin yaşandığı bilinmektedir. 2010 yılından sonra reform heyecanının azaldığı, bürokrasi de ve politikada eski alışkanlıklara dönüşün boy göstermeye başladığı gibi bir değerlendirme de yapılabilir.

Grafik 1. Türkiye Ekonomisinde Yönetişim Göstergeleri

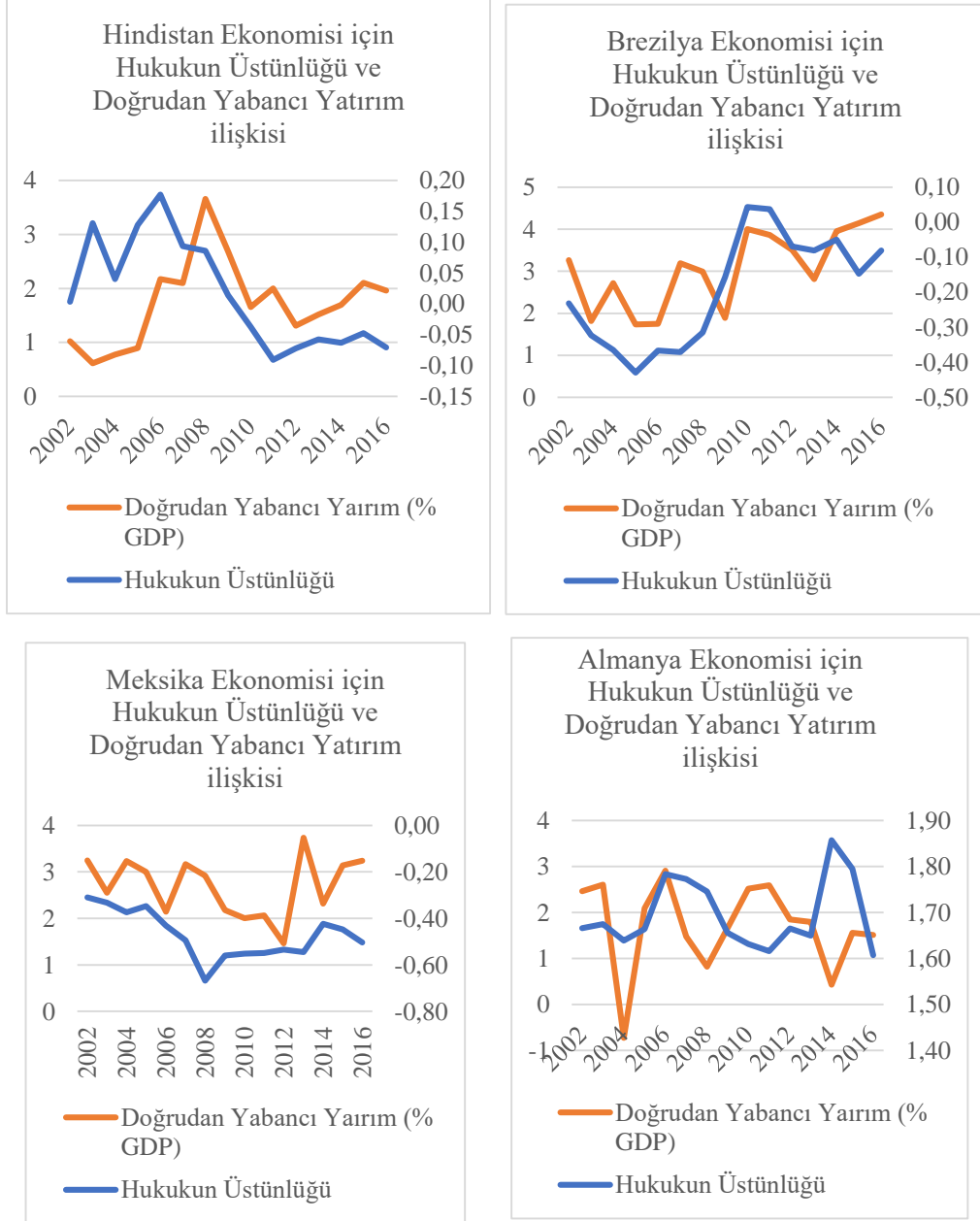
¹ Dünya bankası bu 6 temel kategoriye iki şekilde ölçmektedir. Yönetişim endeksi ve ülkeler arası sıralama. Yönetişim endeksinde ülkeler -2.5 ile + 2.5 arasında değer alırken, ülkeler arası sıralamada ülkeler 0 dan 100'e kadar sıralanmaktadır.

Ekonomik büyümenin temel unsurlarında biri olan doğrudan yabancı sermaye, ülkedeki hukuksal sistemin öngörülebilirliğine ve istikrarına bakarak yatırımlarını gerçekleştirir. Grafik 2'ye bakıldığında Hukukun üstünlüğü ile doğrudan yabancı sermaye girişi arasında açık bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Hukukun üstünlüğüne ilişkin uygulamaların güç kazandığı dönemleri takiben doğrudan yabancı sermaye girişinin arttığı, tersi durumda ise doğrudan yabancı sermaye girişinin azaldığı görülmektedir. Bu durum aslında hukukun üstünlüğünün uluslararası yatırımın dolayısıyla istikrarlı büyümenin önemli bir etkeni olduğunu göstermektedir².

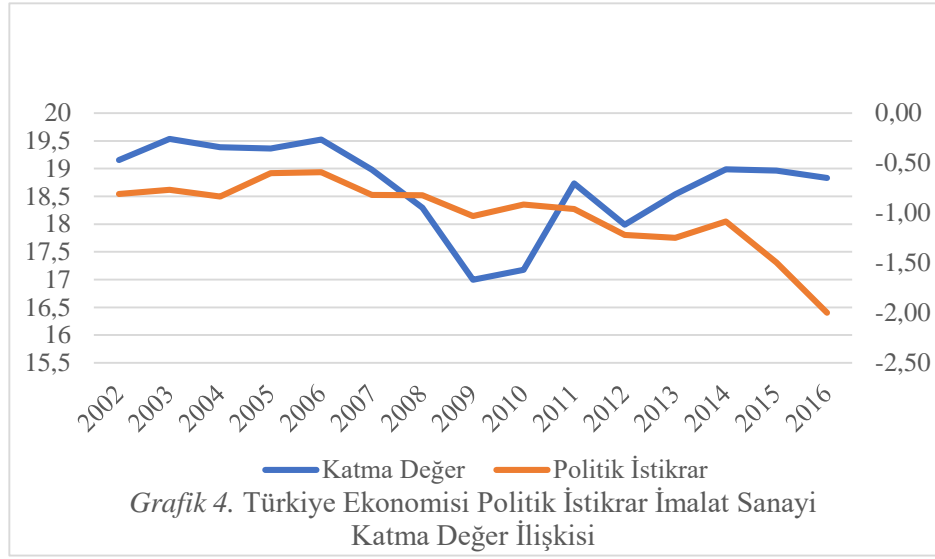
Atatürk
Üniversitesi

² Aynı ilişki ek 1'de yer alan korelasyon tablosunda da görülmektedir.

Grafik 3. Diğer Ülkeler İçin Hukukun Üstünlüğü Ve Doğrudan Yabancı Yatırım İlişkisi

Türkiye ekonomisi için yukarıda yapılan çıkarsama diğer gelişmekte olan ülkeler için de yapılabilir. Almanya hariç diğer ülkelerde hukukun üstünlüğü arttıkça doğrudan yabancı yatırım artmış, buna karşılık hukukun üstünlüğü göstergesi geriledikçe doğrudan yatırım azalmıştır. Almanya ekonomisinde ise hukukun üstünlüğü diğer gelişmekte olan ülkelere göre göreceli olarak yüksek olduğundan (1.61 ile 1.77 arasında dağılmakta) doğrudan yabancı yatırım ile ilişkisi belirli bir gecikme içermektedir.

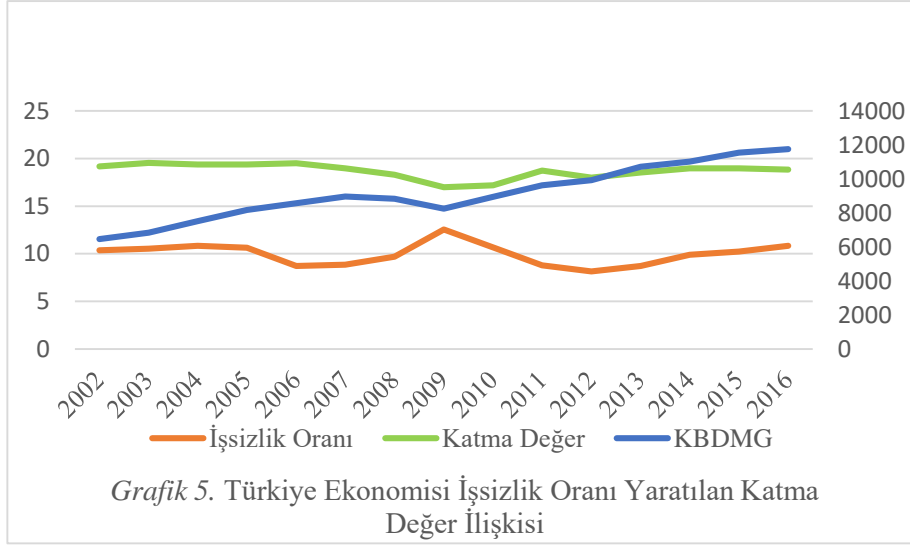

Grafik 4. Türkiye Ekonomisi Politik İstikrar İmalat Sanayi Katma Değer İlişkisi

Ekonomi için diğer bir önemli yönetim göstergesi politik istikrardır. Yukarıda belirtildiği gibi politik istikrar hükümetin anayasaya aykırı olarak iş başından uzaklaştırılması girişimleri olgusu yanında etkili politikalar üretme ve bunları uygulama kapasitesini de içermektedir. Grafik 4’de görüldüğü gibi 2006 yılından sonra Türkiye ekonomisinde politik istikrar göstergesi kötüleşmeye başlamış aynı yıldan itibaren de imalat sanayinde yaratılan katma değer azalıp % 20 bandından ortalama % 17 bandına düşmüştür.³

Atatürk
Üniversitesi

³ Türkiye’de 2007 yılında politik istikrarı tehdit eden olayların yaşandığı bilinmektedir. 27 Nisan 2007 tarihinde Genel Kurmay Başkanlığınca yayımlanan bildiri bu olayların bir örneğidir. Nitekim 2006 yılında 2007 yılı içinde gerçekleşecek bir askeri darbe ihtimali bazı yayınlarda yer almıştır. ABD’den Hudson Enstitüsü Türkiye uzmanı Zeyno Baran, 2006’nın son günlerinde Newsweek Dergisi’nde çıkan bir makalesinde “2007 yılında Türkiye’de yüzde 50 ihtimalle darbe olacağı” ile ilgili öngörüsünü dile getirmiştir (<http://darbeler.com/2015/05/18/27-nisan-e-muhtirasi/> e. t. 31.07.2018).

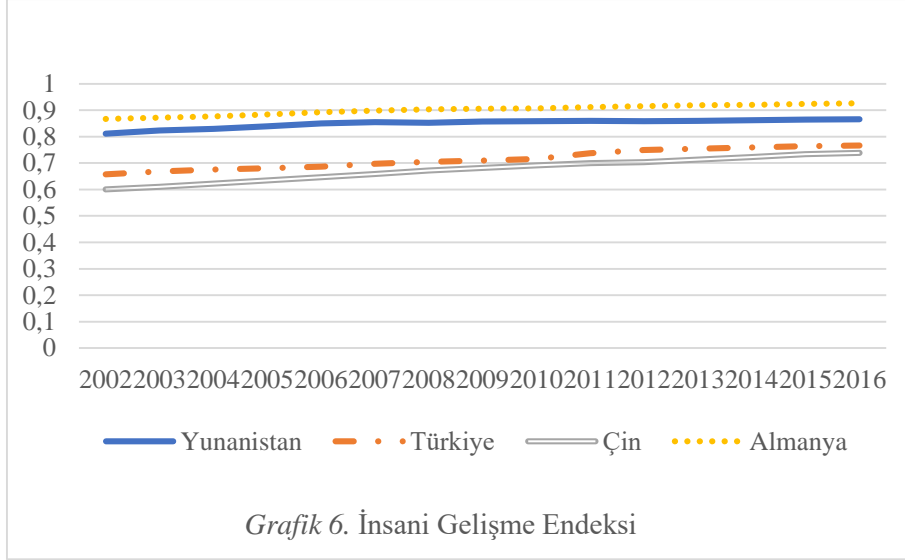

Türkiye ekonomisinde kişi başına düşen milli gelir 2002 yılından itibaren düzenli olarak artsa da işsizlik oranının artmasının en önemli sebebi olarak katma değer yaratamadan ekonominin büyümesi olduğu ifade edilebilir. İstikrarlı ekonomik büyümenin önemli bir faktörünün kurumların ve düzenlemelerin kalitesi olduğu yönetim göstergeleri vasıtasıyla ortaya konulmuştur. Bunun yanında oluşturulan bu kurumsal kalitenin sürdürülmesi de pozitif sonuçların sürekliliği açısından gereklidir.

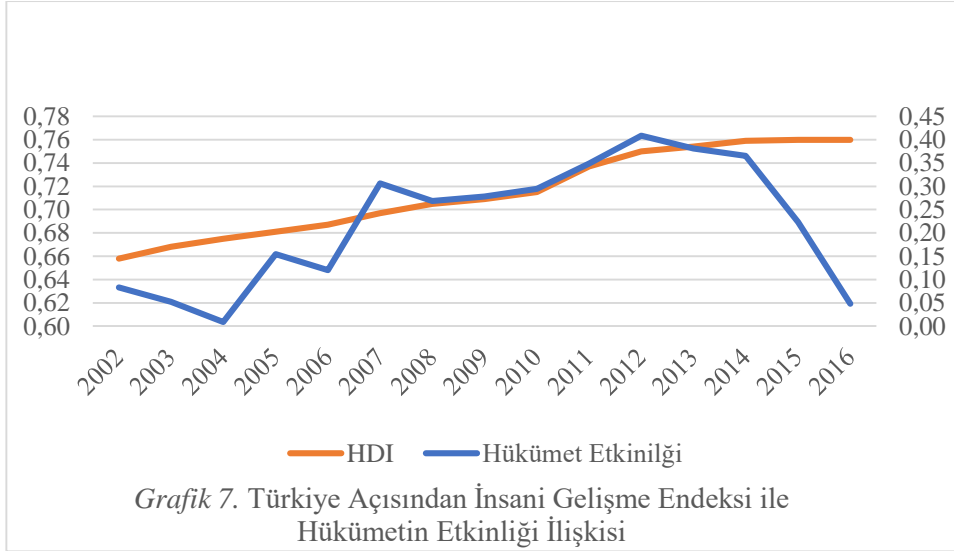
B. Kalkınma Boyutu

Ekonomik kalkınma, büyümeye ek olarak toplumsal refahı da içine kapsamaktadır. Refah düzeyi çeşitli ekonomik, sosyal ve siyasi değişkenlere bağlıdır. Bu değişkenlerin başında yaşam kalitesini artıran değişkenler olarak; gelir dağılımı, sağlık harcaması gibi ekonomik değişkenler gelmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi sosyal refahın temel göstergelerinin başında insani gelişme endeksi gelmektedir. Grafik 6 ile 4 ülke için insani gelişme grafiği gösterilmiştir.

Grafik 6'da görüldüğü gibi Türkiye'nin 2002 yılından itibaren 2007 yılına kadar insani gelişme endeksinde gözle görülür bir yükselme yaşanmıştır. Birkaç yıllık durağana yakın olma halinden sonra insani gelişme endeksinde tekrar yükselme trendinin ortaya çıktığı görülmektedir. 2013 yılından sonra ise endeksteki yükselmenin oldukça yavaşladığı gözlemlenmektedir. İnsani gelişme endeksinde Türkiye'nin hemen altında yer alan Çin'in istikrarlı bir ilerleme kaydettiği anlaşılmaktadır.

Hükümet etkinliği ile insani gelişme endeksi arasındaki ilişki ise, Grafik 7’de yer almaktadır. Grafiğe bakıldığında hükümetin etkinliğinin 2012 yılından sonra azalmaya başlamasıyla birlikte, insani gelişme endeksi verisinin de artış hızının azaldığı görülmektedir⁴.

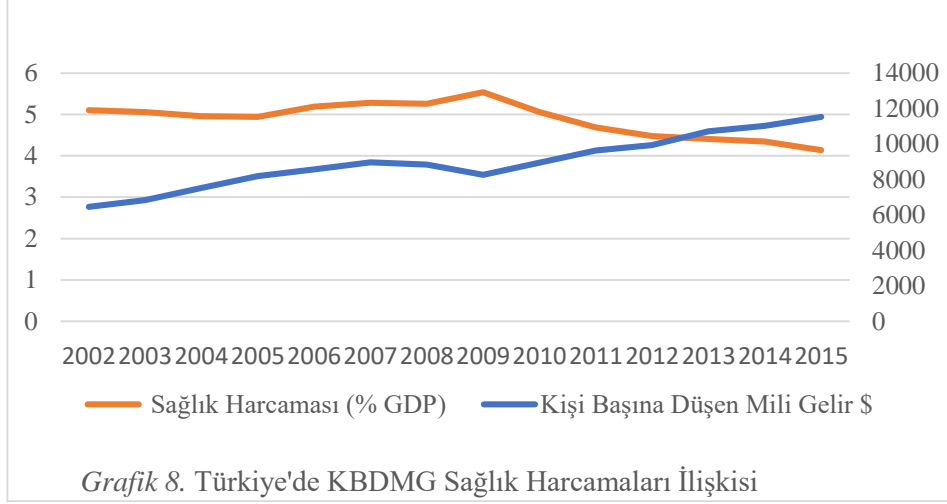
Tablo 2. Ülkeler Bazında Sosyal Gelişme Endeksi ve Kişi Başına Düşen Gelir Arasındaki İlişki

	2014 Kişi Başına Düşen Satın Alma Gücü Sırası	2014 SGE Sıralaması	2015 Kişi Başına Düşen Satın Alma Gücü Sırası	2015 SGE Sıralaması	2016 Kişi Başına Düşen Satın Alma Gücü Sırası	2016 SGE Sıralaması	2017 Kişi Başına Düşen Satın Alma Gücü Sırası	2017 SGE Sıralaması
Brezilya	75	46	81	42	84	46	56	43
Hindistan	125	102	126	101	125	98	88	93
Çin	90	90	87	92	83	84	58	83
Meksika	67	45	68	54	67	51	51	48
Rusya	50	80	49	71	52	75	36	67
Türkiye	62	64	57	58	58	58	44	61
Almanya	19	12	18	14	19	15	11	13
Yunanistan	45	35	51	34	53	32	35	33

Tablo 2’de 2014 ile 2017 yılları arasında Sosyal Gelişme Endeksi (SGE) ülke sıralaması ile kişi başına düşen satın alma gücü paritesi ülke sıralaması verilmiştir. Türkiye ekonomisine bakıldığında 2014 yılında satın alma paritesi açısından 62 sırada, SGE sıralamasında ise 64. sıradadır. 2017 yılına gelindiğinde ise satın alma gücü paritesi açısından 44. olan Türkiye ekonomisi, İnsani Gelişme Endeksi sıralamasında 2017 yılında ise bir önceki yıla göre 3 basamak gerileyerek 61. sırada yer almıştır. Bu durum parasal açıdan büyümenin artmasına karşılık kurumsal açıdan sürdürülebilir gelişmenin aynı paralelde yürütülemediği biçiminde yorumlanabilir. 2008 finans krizi ile birlikte ekonomik krize giren Yunanistan hem kişi başına düşen satın alma gücünde hem de SGE sıralamasında ilerleme kaydetmiştir. Bir önceki yıla göre SGE sıralamasında gerileyen tek ülke Türkiye’dir. Dolayısıyla ekonomik büyüme toplumsal refahın yani kalınmanın gerekli ama yeter koşulu değildir. Bunun için yönetim ilkelerinin sürdürülmesine gerek vardır.⁵

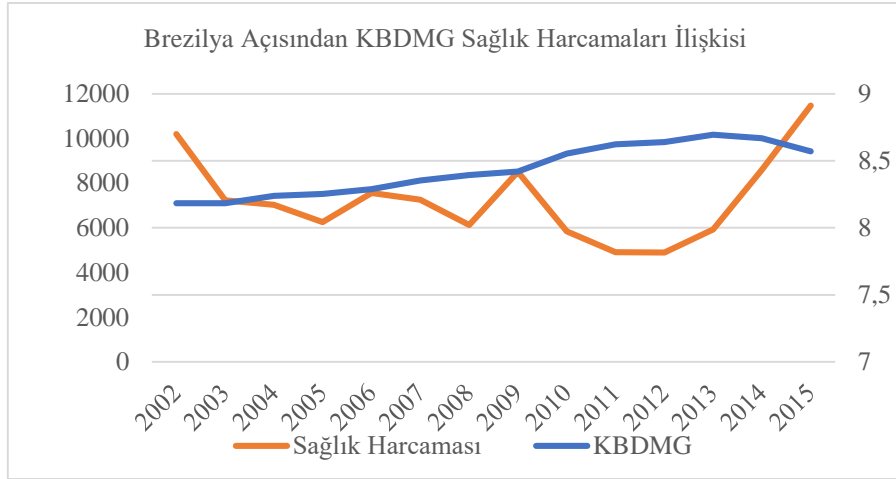
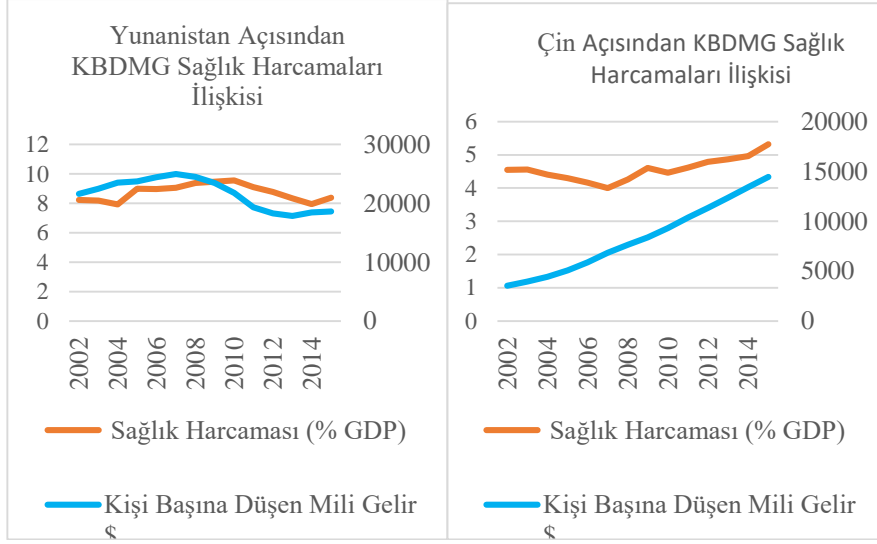
⁴ Nitekim Ek 2’de yer alan korelasyon tablosuna göre de insani gelişme endeksi ve hükümetin etkinliği yönetim endeksi birbirini pozitif yönde etkilemektedir.

⁵ Sosyal Gelişme Endeksinde Türkiye’nin en kötü verileri kişisel özgürlük ve kişisel haklar, en iyi

Kalkınmanın bir diğer önemli göstergesi gelir dağılımı konusudur. Bunun için en iyi göstergelerden biri lüks mal ile kişi başına düşen gelir ilişkisidir. Gelir arttıkça talebi artan mallar lüks mal olurken, gelir artmasına karşılık tüketimi azalan mallar düşük mal olmaktadır. Ülkelerin refah düzeyleri arttıkça sağlık hizmetlerine daha fazla harcama yapma eğilimi vardır (Çelik 2011). Grafik 8'e bakıldığında Türkiye ekonomisinde 2008 yılından itibaren kişi başına düşen milli gelir artmasına karşılık sağlık harcamasının yine aynı tarihten itibaren azaldığı görülmektedir.

Türkiye İçin İyi Yönetişim ve Toplumsal Refah İlişkisi Üzerine Bir İnceleme

Grafik 9. Sağlık Harcaması KBDMG İlişkisi

Grafik 9'a bakıldığında ise hem Yunanistan hem de Çin ekonomisinde sağlık harcaması ile kişi başına gelirin uyumlu olduğu görülürken, Brezilya için ise tam tersi bir durumun ortaya çıktığı gözlenmektedir. Türkiye ekonomisi için de benzeri bir olgudan bahsedilebilir. Gelirin artmasına karşın, sağlık harcamalarının aynı paralelde artmaması, gelirin adaletli dağılımına ilişkin negatif bir durumun olduğunun göstergesi olarak yorumlanabilir.

Tablo 3. Seçilmiş 6 ülkenin En Zengin % 10'luk Kesimin Milli Gelirdeki Payı

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Brezilya	46,1	45,4	44,5	44,6	44,1	43,2	42,5	42,2	..	41,7	41,6	41,7	40,6	40,4
Türkiye	31,9	32,4	30,8	32,8	29,6	28,2	29,4	29,2	29,3	30,5	30,5	30,6	31,6	33,5
Yunanistan	..	24,6	25,5	26,3	26,7	26	26	26	25,6	25,6	26,6	26,4	26,1	26,2
Almanya	24,3	..	24,9	25,3	24	24,3	..	24,6	..	24,9
Rusya	28,1	30,3	30,5	31,4	31,3	32,8	32,5	31,1	30,6	31,1	32,2	32,4	31,9	29,7

Nitekim, Tablo 3'te yer alan en nüfusun en zengin % 10'luk kesiminin gelirden aldığı pay bakımından Brezilya birinci Türkiye ise ikinci sıradadır. Türkiye'de yukarıda ki veriler ile uyumlu olarak 2004 ile 2010 yılları arasında sonra en zengin % 10'luk kesimin milli gelirden aldığı pay azalmaya trendine girmiş, ancak 2011 yılından sonra tekrar yükselmeye başlamıştır.

VI. Sonuç

Her ne kadar kamu yönetimi veya örgüt teorisinde inceleme konusu yapılan örgüt/kurum kavramına daha geniş bir anlam yüklese de kurumsal iktisat yaklaşımı, toplumsal yapı ve iktisadi düzenin sağlıklı bir biçimde işlemesi için kurumlara, kural ve yapılara yeterince dikkatin çekilmesini sağlamıştır. Başlangıç şartlarında etkin kurumsal yapıların veya kuralların oluşturulması, bunların sürekli olarak aynı şekilde işleyeceğini garanti etmemektedir. Dolayısıyla kurumların iyi işlemesi sürekli bir ilgi ve uygun bir atmosfer gerektirir. Kurumlar için bu uygun atmosferin yönetim/iyi yönetim ile oluştuğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla iyi yönetim ilkelerinin yerleşik hale geldiği ülkelerde ve toplumlarda kurumsal etkinliğin de yüksek olduğu ve toplumsal refah açısından daha iyi neticelerin elde edildiği görülmektedir.

Dünya'da 20. yüzyılın son çeyreği, devlette ciddi değişimlerin yaşandığı yeni yönetim paradigmasının gündeme geldiği ve yaygınlaştığı bir dönemdir. Türkiye'de de 1990'lı yılların sonunda ve 2000'li yılların başında karşılaşılan ekonomik kriz, başarısızlığın kavranması ve Avrupa Birliği adaylığı faktörlerinin güçlü etkisi ile, uzun yıllar ertelenen reform çalışmalarını gündeme alınmış ve ekonomi kurumlarından başlayarak ciddi bir reform faaliyeti yürütülmüştür. 2000'li yıllar boyunca hem kamu yönetimi alanında hem de kamu mali yönetimi alanında reform süreci devam ettirilmiş ve önemli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Böyle kurumsal iktisat yaklaşımıyla kurumların etkinliği artırılmış ve iyi yönetim yaklaşımına uygun bir atmosfer oluşturulmuştur.

Reform süreci ve bunun neticesinde oluşan kurumsal yapı toplumsal refahın da artmasına sebep olmuştur. Ancak bir ekonomi açısından büyüme ile refah farklı anlamlar ifade ederler. Refah sadece ekonomik sistemin sağlıklı çalışması değil daha da önemlisi sağlık, eğitim, özgürlük, güvenlik gibi kurumların gelişmesine bağlıdır. Yüksek yaşam beklentisi, fakirliğin azaltılması,

*Atatürk
Üniversitesi*

demokrasi ve hukukun üstünlüğü refahın temel belirleyicileridir. Refah kurumların ve bireylerin karar alma süreçleriyle ilişkilidir. Kurumlar da bireyin karar alma sürecini şekillendiren yapılardır. Dolayısıyla ekonomik, hukuksal ve siyasal organizasyonlar toplumsal refahı etkileyen öncelikli unsurlardır. Kurumların gelişmesi bu açıdan hem toplumsal refahı artırır hem de bu refahın kalıcı olmasını sağlar.

Bu çalışmada Yeni Kurumsal İktisat çerçevesinde 2002-2016 yılları arasındaki dönem için başta Türkiye Ekonomisi olmak üzere gelişmekte olan bazı ülkeler Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların geliştirdiği göstergeler esas alınarak toplumsal refahın temel parametreleri bağlamında bir analiz yapılmıştır. Toplumsal refahın hem ekonomik boyut hem kalkınma boyutu ele alınmıştır. Ekonomik boyutta işsizlik, yaratılan katma değer, doğrudan yabancı sermaye verileri kalkınma boyutunda ise İnsani Gelişme Endeksi, Sosyal İlerleme Endeksi ve Gelir Dağılımı verileri kullanılmıştır.

Analiz sonucunda ülkelerin kurumlarının kalitesi ve ekonomi politikalarının toplumsal sonuçlarının birbirini etkilediğine dair veri elde edilmiştir. Dolayısıyla ülkelerin ekonomik ve hukuksal kurumlarını kalitesini arttırıp, bunların sürekliliğini temin etmeden uyguladıkları ekonomi politikalarının etkili sonuçlar vermesi, yani toplumsal refahı beklenen ölçüde arttırmasının zor olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Analizlerin sonuçları göz önünde bulundurularak Türkiye ekonomisi açısından özel bir değerlendirme yapılırsa şu denebilir: Kurumsal yapıyı güçlendirme yaklaşımının ve reform heyecanının güçlü ve canlı olduğu yıllarda yönetim için uygun bir atmosferin oluştuğu ve bunların da toplumsal refahın artışı sağladığı görülmektedir. Toplumsal refahın istenen düzeyde artış sürekliliğinin sağlanabilmesi için çeşitli zorluklara rağmen kurumların kalitesinin korunması ve yönetim atmosferinin sürdürülmesi için bilinçli ve kararlı kamu politikalarının yürütülmesi ihtiyacı vardır.

*Atatürk
Üniversitesi*

Kaynaklar

- Altan, Y., Tülüceoğlu, S. (2016), “Türk Kamu Yönetiminde İyi Yönetişim Algısı: Isparta Örneği”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(26), 303-322
- Bal, H., Algan N, Özdemir P, (2015), “Yeni Kurumsalcı Perspektifte Çevresel Yönetişim ve Kurumsal Çerçevenin Önemi”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 16 (2), 179-191
- Biber, A. E. (2010), “İktisadi Büyümede Kurumsal Faktörler ve Kurumsal Değişim”, *Akademik Bakış Dergisi*, 19. 1-24.
- Canıkalp E., Ünlükapan, İ. (2015), “Yönetişim Kalitesi ve Yönetişimin Ölçülebilirliği”, *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 19(1), 81-100
- Coase, R.H. (1992), “The Institutional Structure of Production”, *American Economic Review*, 82(4), 713-719.

- Coşkun, B. (2018), "Türkiye’de İdari Reform: Genel Değerlendirme ve 2000’li Yıllardaki Gelişmeler", Yayınlanmamış Ders Notu.
- Coşkun, S. (2013), *Kamu Yönetiminde Yönetişim Yaklaşımı*, *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar*, A. Balcı, A. Nohutçu, N. K. Öztürk, B. Coşkun (ed.), Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Coşkun, S., Özgenç, N., Güneş, S. (2015), "Sosyal Performansın Ölçümünde Yeni Yöntem: Sosyal Gelişme Endeksi Ve Türkiye’nin Görünümü", *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 15(34), 121-153.
- Çelik, Y. (2011), "Türkiye Sağlık Harcamalarının Analizi ve Sağlık Harcama Düzeyinin Uygunluğunun Değerlendirilmesi", *Sosyal Güvenlik Dergisi*,1(1).
- Çetin, T. (2012) "Yeni Kurumsal İktisat", *Sosyoloji Konferansları No: 45 (2012-1) / 43-73*
- <http://darbeler.com/2015/05/18/27-nisan-e-muhtirasi/e>. t. 31.07. 2018
- Fukuyama, F. (2012) *Devletin İnşası Yirmi Birinci Yüzyılda Yönetişim ve Dünya Düzeni*, Çev. Türkan Çolak, Profil Yayıncılık, İstanbul.
- Economides, G., Egger, P.H., (2009), "The role of institutions in economic outcomes: editorial introduction". *European Journal Politic Economics*, 25 (3), 277–279.
- Francesco, D. (2011), *Institutions and The Economy*, UK: Polity Press.
- Genç, Sema Yılmaz Ekiz, R.. (2017), "Kurumsal İktisadi Düşüncenin Terminolojik ve Metodolojik Bir İncelemesi" *Dünden Bugüne Ekonomi Yazıları*, (Edit. S. Koç, S. Y. Genç, K. Çolak) Umuttepe Yayınları İzmit-Kocaeli
- Gerring, J., P. Bond, W. Barndt, ve C. Moreno. (2005), "Democracy and Growth: A Historical Perspective". *World Politics*. 57 (3),323–364.
- Gökoavallı, U. (2016) "Yenilik ve Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları", ed: İbrahim Semih Akçomak , Erkan Erdil , Mehmet Teoman Pamukçu , Murad Tiryakioğlu, *Bilim, Teknoloji ve Yenilik: Kavramlar, Kuramlar ve Politika*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Han, X., Khan, A., ve Zhuang, J. (2014), "Do Governance Indicators Explain Development Performance? A Cross-Country Analysis", *ADB Economics Working Paper Series*. No.417.
- Huther, J. ve Anwar, S. (2000), "Anti-Corruption Policies and Programs: A Framework for Evaluation". Policy Research Working Paper;No. 2501. World Bank.
- İnci, M. (2015), *Sermayenin Sosyal Doğası, Sosyal Sermaye ve Bireysel Çıkar: Muğla Sermaye Grupları Örneği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaufmann, D., Kraay A. ve Mastruzzi, M. (2010), "The Worldwide Governance Indicators Methodology and Analytical Issues", The World Bank Development Research Group Macroeconomics and Growth Team, *Policy Research Working Paper* 5430

- Kersbergen, Kees Van- Waarden, Franz Van (2004), “Governance As A Bridge Between Disciplines: Cross---Disciplinary Inspiration Regarding Shifts in Governance and Problems Of Governability, Accountability and Legitimacy”, *European Journal Of Political Research*, 43(2), 143-171.
- Lipset, S.M., (1959). “Some social requisites of democracy: Economic development and political legitimacy”. *The American Political Science Review*, 53 (1), 69–105
- Menard C. ve Shirley, M.M. (2014), “The Contribution of Douglass North to New Institutional Economics”, ed Sebastian Galliani ve İtaı Sened, Institutions, Property Rights, and Economic Growth The Legacy of Douglass: Cambridge University Press, North, UK
- Midgley, J. (1995), *Social Development: The Developmental Perspective in Social Welfare*, Sage Publication, London.
- Mulligan, C., R. Gil, ve X. Sala-i-Martin. (2004), “Do Democracies Have Different Public Policies Than Nondemocracies?”. *Journal of Economic Perspectives*. 18 (1), 51–74.
- North, D.C. (2010), “Kurumlar, Kurumsal Değişim ve Ekonomik Performans”, Sabancı Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- North, D.C. (1990), “A Transaction Cost Theory of Politics.” *Journal of Theoretical Politics*, 2(4): 355–367.
- Özmete, E. Ve Bayoğlu A.S. (2008), "Geleceği Yapılandırmak: Gençlerin Toplumsal Refah İle İlgili Konularda Geleceğe Bakışları", *Sosyolojik Araştırmalar E-dergisi*, 1-16. (25.07.2017), http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/gelecegi_yapilandirmak.pdf.
- Persson, T. ve G. Tabellini. (2006), “Democratic Capital: The Nexus of Political and Economic Change”. *NBER Working Paper* No. 12175.
- Sökmen, A. (2014), “Sosyal Gelişme Endeksi Türkiye İçin Ne İfade Ediyor?”, *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı*, No. N201421,
- Stahel W. (2006) “The Performance Economy”, UK: Palgrave Macmillan
- Uphoff, N. (1986), “Local Institutional Development”, West Hartford: Kumarian Press.
- Williamson, O. (1996), “The Mechanizm of Governance”, Oxford University Press. UK

Ek 1: Doğrudan Yabancı Sermaye ve Hukukun Üstünlüğü Korelasyon Sonucu

Doğrudan Yabancı Sermaye	Hukukun Üstünlüğü
1.000000	0.409126
Hukukun Üstünlüğü	Doğrudan Yabancı Sermaye
1.000000	0.22875

t-Statistic: 1.848667
Probability: 0.0820

Ek 2: HDI ve Hükümet Etkinliği Korelasyon Sonucu

HDI	Hükümet Etkinliği
1.000000	0.029915
Hükümet Etkinliği	HDI
1.000000	0.737705

t-Statistic: 4.231997
Probability: 0.0007